9
DMP-D vervanging F-16

Aan de orde is het **VAO DMP-D vervanging F-16 (AO d.d. 26/02)**.

De **voorzitter**:
Ik heet alle aanwezigen in de zaal van harte welkom, in het bijzonder de minister van Defensie.

De heer **Jasper van Dijk** (SP):
Voorzitter. Met de JSF als vervanger van de F-16 koopt de regering een vliegend fiasco. We krijgen een herhaling van het Fyra-debacle. We kopen een toestel met talloze gebreken. Want hoe dom is het om een straaljager te kopen die nog niet af is? Onvoorstelbaar dat de PvdA daarin meedraait. Nu is het wachten op de parlementaire enquête, tenzij de Kamer de volgende motie steunt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de aanschaf van de JSF vanaf dag één wordt gekenmerkt door vage beloftes, vertekende cijfers en talloze ontwerpfouten;

van mening dat de onzekerheid over aantallen en prijs van het toestel niet minder wordt;

verzoekt de regering, af te zien van de aanschaf van acht JSF-toestellen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Jasper van Dijk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 377 (26488).

De heer **Jasper van Dijk** (SP):
De regering wil nu acht toestellen aanschaffen. Uiteindelijk gaat het om 37 toestellen. Vanwege alle problemen met de ontwikkeling moet de Kamer maximale inspraak krijgen om aan de noodrem te trekken. Vandaar een tweede motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de regering stapsgewijs 37 JSF-toestellen wil aanschaffen;

van mening dat de Kamer, gezien alle onzekerheden, maximale inspraak moet hebben over de aanschaf van ieder JSF-toestel:

verzoekt de regering, elk besluit tot aanschaf van JSF-toestellen ter besluitvorming aan de Kamer voor te leggen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Jasper van Dijk. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 378 (26488).

De heer **Knops** (CDA):
Voorzitter. Dit is een belangrijk moment voor Defensie en de toekomst van de krijgsmacht, want na vijftien jaar is de knoop eindelijk doorgehakt en komt er een vervanger van de zo geprezen F-16. De JSF zal onderdeel uitmaken van de nieuwe krijgsmacht van de eenentwintigste eeuw. Belangrijk voor onze vliegers en technici, maar ook voor de Nederlandse industrie, die nu kansen heeft om betrokken te raken bij dit project. Door het debat dat we hebben gehad en door de hekjes die links en rechts zijn geplaatst door verschillende politieke partijen — ik doel met name op de Partij van de Arbeid — blijkt nu dat het budget in relatie tot de ambitie wel heel erg krap is. De minister erkent dat feitelijk zelf ook. De Rekenkamer heeft duidelijk aangetoond dat sprake is van verdringing, ten koste van andere materieelprojecten bij Defensie. Vandaar twee moties van onze fractie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de regering bij de vervanging van de F-16 geen verkoopopbrengsten geraamd heeft ten aanzien van de af te stoten toestellen;

overwegende dat de regering de intentie uitgesproken heeft om meer toestellen van de beoogde opvolger van de F-16 te verwerven, indien dit binnen de daarvoor bestemde budgettaire kaders mogelijk blijkt;

verzoekt de regering, toekomstige verkoopopbrengsten van F-16's aan te wenden voor de aanschaf van meer toestellen van de beoogde opvolger van de F-16,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Knops. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 379 (26488).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de regering voornemens is om een aantal van ten minste 37 F-35's aan te schaffen;

constaterende dat de Algemene Rekenkamer wijst op beperkingen ten aanzien van de inzetbaarheid met een aantal van 37 toestellen, onder meer omdat geen rekening gehouden is met vredes- en gevechtsverliezen;

overwegende dat het aantal van 37 toestellen krap bemeten is en de regering zelf de intentie heeft uitgesproken om meer toestellen aan te schaffen indien daartoe ruimte ontstaat binnen de budgettaire kaders;

constaterende dat een Kamermeerderheid zich met de motie-Van der Staaij (34000, nr. 23) uitgesproken heeft voor een verhoging van de Defensie-uitgaven;

verzoekt de regering, de door de Algemene Rekenkamer aangesneden problematiek bij een aantal van 37 F-35's te betrekken bij de uitvoering van de motie-Van der Staaij,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Knops. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 380 (26488).

☐

Mevrouw **Hachchi** (D66):
Voorzitter. Na het debat over de Joint Strike Fighter, de JSF ofte wel de F-35, wil ik de volgende motie indienen.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het van belang is dat Nederland een sterke krijgsmacht heeft, met daarbij een luchtmacht mét jachtvliegtuigen;

overwegende dat voor de vervanging van de F-16 geen nieuwe kandidatenvergelijking is uitgevoerd, ondanks de mogelijkheden en meerdere verzoeken hiertoe sinds 2011;

overwegende dat met de voorgenomen aanschaf van acht JSF (F-35)-jachtvliegtuigen op 26 maart 2015 het kabinet definitief kiest voor de JSF als vervanging van de F-16;

constaterende dat nog steeds tal van onzekerheden bestaan over de JSF, te weten:

- de aantallen en inzetbaarheid, aangezien er geen rekening is gehouden met vredesverliezen;
- de geluidsoverlast, aangezien onduidelijk is hoe hard het geluid is voor omwonenden bij het opstijgen;
- de prestaties, aangezien er voortdurende problemen zijn zoals de ontwikkeling van de software, de kwetsbaarheid van het toestel en de stealthcapaciteit;
- de prijs, aangezien de exploitatiekosten per jaar onzeker zijn, zowel in de transitiefase als daarna;
- en de opbrengsten voor de Nederlandse industrie, aangezien de ingecalculeerde opbrengst berust op een onzekere aanname van productie van 4.500 toestellen;

verzoekt de regering, gezien deze onzekerheden, niet over te gaan tot de aanschaf van de JSF,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:
Deze motie is voorgesteld door het lid Hachchi. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 381 (26488).

☐

Minister **Hennis-Plasschaert**:
Voorzitter. Ik dank de indieners voor de moties. Ik begin met de motie op stuk nr. 377 van de heer Van Dijk. Het gevaar is natuurlijk altijd dat je het debat gaat herhalen. Dat zal ik niet doen; ik houd het kort. Niet eerder was er zoveel informatie beschikbaar over dit jachtvliegtuig. De risico's worden geadresseerd, geïdentificeerd, gemitigeerd en ook beheerst. Kortom: ik moet deze motie ten zeerste afraden.

De motie op stuk nr. 378 roept ertoe op om elk besluit tot aanschaf van JSF-toestellen ter besluitvorming aan de Kamer voor te leggen. Ik denk dat ik tijdens het debat met de Kamer heel helder heb aangegeven dat wij met het ondertekenen op 26 maart in feite een point of no return hebben bereikt en dat het dan ook van belang is om door te zetten, want verschillende onderhoudslijnen voor verschillende jachtvliegtuigen in Nederland kunnen wij ons helemaal niet veroorloven. Ik heb toegezegd — en daar houd ik mij ook aan — om de Kamer in alles mee te nemen, daarover steeds met elkaar van gedachten te wisselen en zo transparant mogelijk te zijn, maar ook separate besluitvorming met de Kamer over vervolgaankopen van de JSF moet ik ten zeerste afraden.

De motie op stuk nr. 379 van de heer Knops over de verkoopopbrengsten is sympathiek, zoals ik in het debat heb aangegeven. Naar verwachting is de opbrengst van de te verkopen F-16's in de toekomst nul, want deze jachtvliegtuigen worden met een reden afgestoten: zij zijn economisch, technisch en operationeel aan het eind van hun levensduur gekomen. Dat betekent dat ik zo'n toestel niet aan een ander zou willen verkopen. Maar stel nu dat er toch iets is, dan zijn er verkoopopbrengsten die teruggaan naar Defensie. Dat is het goede nieuws, maar daarbij zou ik ook enige beleidsvrijheid willen hebben. Ik moet deze motie dus afraden. Nogmaals: de te verwachten opbrengsten zijn nagenoeg nul. Deze motie is dus vooral een heleboel symboliek.

De heer **Knops** (CDA):
De motie is vooral sympathiek, zoals de minister ook zei.

Minister **Hennis-Plasschaert**:
Zeker.

De heer **Knops** (CDA):
Ik zou dus zeggen: neem die ruimte, zeker omdat het rapport van de Rekenkamer heeft aangetoond dat het allemaal heel krap bemeten is. Het is bovendien nog maar de vraag of het inderdaad niet om gigantische opbrengsten gaat, want er zullen best toestellen bij zijn die nog wel goed verkoopbaar zijn. Waarom neemt de minister niet de uitgestoken hand aan om ook dit nieuwe project robuuster te maken?

Minister **Hennis-Plasschaert**:
Er wordt voorlopig, tot en met het jaar 2024, nog echt doorgevlogen met de F-16's. Ik vermoed ook zomaar dat we alle toestellen tot die tijd heel hard nodig hebben en dat er weinig te verkopen is. Dus nogmaals: de motie is sympathiek bedoeld, maar ik ga haar niet steunen, ook omdat zij treedt in de beleidsvrijheid van het departement.

De heer **Knops** (CDA):
Als een F-16 in 2024 nog volwaardig operationeel meevliegt en de dag erna wordt uitgefaseerd, dan is dat toestel nog steeds waardevol. Misschien niet voor de Nederlandse krijgsmacht, maar wel voor andere krijgsmachten. Ik begrijp dus niet helemaal het verhaal dat zo'n toestel in een keer tot nul is afgeschreven. Ik begrijp best dat de opbrengsten niet gigantisch zullen zijn, maar er zijn opbrengsten. Gezien de kwetsbaarheid van het project is dit echt een kans om het project van de JSF te versterken. Behalve "sympathiek oordeel" zou ik ook zeggen: ondersteuning beleid.

De **voorzitter**:
Dat is het advies van het Kamerlid aan de minister.

Minister **Hennis-Plasschaert**:
Dat waardeer ik enorm, maar het blijft bij ontraden.

De motie op stuk nr. 380, ook van de heer Knops, gaat over de budgettaire kaders en de verschillende hekken die op verschillende momenten in de afgelopen vijftien jaar zijn gezet. Wij hebben afgesproken dat het erom gaat ten minste zeven toestellen aan te schaffen binnen de afgesproken financiële kaders. Waar de Algemene Rekenkamer op doelt, heeft te maken met de prijsbijstelling en de correcties op het project vanwege de inflatie, die opgenomen zijn in het DIP, en die dan ook nog gedifferentieerd zijn naar het Nederlandse en bijvoorbeeld het Amerikaanse prijspeil. Het gaat uit mijn hoofd om 0,05%, categorie 5, 11 miljoen. Ik denk dat collega Dijsselbloem daar tijdens het debat heel duidelijke woorden over heeft gesproken. Meer in zijn algemeenheid kan ik ter geruststelling van de heer Knops zeggen dat voor mij de financiële duurzaamheid van de Defensieorganisatie vooropstaat. Daar ben ik mee begonnen bij mijn aantreden op het departement. Het is een groeitraject, maar het wordt steeds inzichtelijker waar de pijn zit, waar de problemen zitten en hoe we dat structureel moeten oplossen. Daarvoor heb ik deze motie, heel eerlijk gezegd, niet nodig. Ook heb ik de motie-Van der Staaij niet nodig, omdat het een project is waaraan ik ben begonnen en dat ik zal doorzetten totdat ik het departement verlaat. Kortom: ook deze motie moet ik ontraden.

De laatste motie, de motie op stuk nr. 381 van mevrouw Hachchi, verzoekt om niet over te gaan tot de aanschaf van de JSF. Ik begrijp die motie niet helemaal, omdat ook D66 aangeeft dat het van belang is dat Nederland een sterke krijgsmacht heeft, inclusief een luchtmacht met jachtvliegtuigen. Als ik deze motie zou omarmen, zouden we eindigen met een luchtmacht zonder jachtvliegtuigen, omdat de F-16's nu eenmaal aan het einde van hun operationele, technische en economische levensduur komen. De luchtmacht heeft recht op duidelijkheid na vijftien jaar debat. Ik zei net al tegen de heer Van Dijk dat er niet eerder zo veel informatie beschikbaar is geweest, risico's niet eerder zodanig werden geadresseerd, gemitigeerd en beheerst, dat ik er vol van overtuigd ben dat we nu het besluit kunnen nemen. Daar handelen we dan ook naar.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**:
Stemmingen over de ingediende moties zijn komende dinsdag. We gaan gelijk door naar het volgende VAO.